

**Nacionālās trīspusējās sadarbības padomes
Sociālās drošības apakšpadomes sanāksmes
PROTOKOLS**

Sanāksme attālināti tiešsaistē¹

Nr.2/2022

2022.gada 20.aprīlī

SANĀKSMI VADA: Anda Grīnfelde, arodbiedrību puse

PIEDALĀS:

No valdības puses:

Ingus Alliks, Labklājības ministrijas (LM) valsts sekretārs

Diāna Jakaite, LM valsts sekretāra vietniece

Ludis Neiders, Ekonomikas ministrijas (EM) Analītikas dienesta ekonomists

Anita Čemme, Finanšu ministrijas (FM) Budžeta departamenta Labklājības sfēras finansēšanas nodaļas vadītāja

No darba devēju puses:

Pēteris Leiškalns, Latvijas Darba devēju konfederācijas (LDDK) sociālās drošības un veselības aprūpes eksperts

Jānis Pumpiņš, LDDK jurists, darba tiesību eksperts

Arkādijs Suškins, LDDK padomes loceklis; Cēsu rajona uzņēmēju kluba valdes priekšsēdētājs

Jevgēnijs Kalējs, LDDK padomes loceklis, Latvijas Slimnīcu biedrības priekšsēdētājs

No arodbiedrību puses:

Anda Grīnfelde, Latvijas Brīvo arodbiedrību savienības (LBAS) priekšsēdētāja vietniece

Rīta Pfeifere, Latvijas Industriālo nozaru arodbiedrības priekšsēdētāja

Laila Ābola, Lauksaimniecības un pārtikas nozaru arodbiedrības vadītāja vietniece

Liene Janeka, Izglītības un zinātnes darbinieku arodbiedrības juriskonsulte

Vladimirs Novikovs, Dzelzceļnieku un satiksmes nozares arodbiedrības pārstāvis

Pieaicinātie:

Gatis Eglītis, labklājības ministrs

Imants Lipskis, LM Darba tirgus politikas departamenta direktors

Ilze Zvīdriņa, LM Darba tirgus politikas departamenta direktora vietniece

Sandra Stabiņa, LM Sociālās apdrošināšanas departamenta direktore

Airīna Dreimane, LM Sociālās apdrošināšanas departamenta direktores vietniece

Santa Dekсне, Valsts ieņēmumu dienesta (VID) Nodokļu nomaksas veicināšanas pārvaldes Procesu metodikas un atbalsta daļas vadītāja

Ilze Kuciņa, VID Nodokļu maksātāju uzvedības analīzes un prognozēšanas pārvaldes Nodokļu maksāšanas makrovīdes monitoringa daļas vadītāja

¹ <https://us02web.zoom.us/j/87886271452?pwd=WVFoVm95Y3ZmQzBkV25DVkxRbEZRRz09>

Egils Baldzēns, LBAS priekšsēdētājs

Linda Romele, LBAS eksperte

Mārtiņš Svirskis, LBAS eksperts

Elīna Pētersone, EM Uzņēmējdarbības konkurētspējas departamenta direktora vietniece

Jana Salmiņa, FM valsts sekretāra vietniece nodokļu administrēšanas un ēnu ekonomikas ierobežošanas jautājumos

Olga Bogdanova, FM Nodokļu administrēšanas un sabiedrības interešu politiku departamenta direktore

Astra Kaļāne, FM Tiešo nodokļu departamenta direktore

Anda Orehova, FM Tiešo nodokļu departamenta Īpašuma un iedzīvotāju ienākuma nodokļu nodaļas vadītāja

NEPIEDALĀS: Jolanta Jansone, Aldis Dūdiņš

PROTOKOLĒ: Kristīne Zirņīte, LM Sociālās apdrošināšanas departaments

Darba kārtībā:

- 1) Sociālās drošības apakšpadomes (SDA) 2022.gada 16.februāra sanāksmes protokols;
- 2) Par minimālo darba algu valstī;
- 3) Nodarbinātība un bezdarbs ārkārtējās situācijas laikā, izaicinājumi un riski, kā arī atbalsta programmas uzņēmēju atbalstam darba vietu saglabāšanai;
- 4) Valsts sociālās apdrošināšanas obligāto iemaksu administrēšanas un parādu piedziņas rezultāti 2021.gadā;
- 5) Par darba devēju tiesībām vienoties ar Valsts ieņēmumu dienestu piešķirt valsts sociālās apdrošināšanas obligāto iemaksu samaksas termiņa pagarinājumu ietekmi uz darba ņēmējiem.

Sanāksmi sāk plkst. 11:00.

1. jautājums

SDA 2022.gada 16.februāra protokols

SDA nolemj: Apstiprināt 2022.gada 16.februāra sanāksmes protokolu Nr.1/2022.

2. jautājums

Par minimālo darba algu valstī

Ziņo: I.Zvīdriņa

Informē, ka vēl arvien ES notiek darbs pie Direktīvas par ES vienotas minimālās algas noteikšanas principiem – algas līmenis, ņemot vērā valsts ekonomiskos un sociālos apstākļus, sociālo partneru iesaiste, skaidri kritēriji algas noteikšanai un regulāra tās pārskatīšana. LM priekšlikums - 2023.gadā minimālo darba algu paaugstināt līdz 640 euro jeb 47% no mēneša vidējās bruto darba samaksas par iepriekšējo gadu.

Par jautājumu izsakās: G.Eglītis, P.Leiškalns, M.Svirskis, E.Baldzēns, J.Kalējs, V.Novikovs.

G.Eglītis rosina paaugstināt minimālo darba algu, partiju atbalsts tās celšanai ir. Tā kā Latvija ir ar otru zemāko minimālo darba algu ES un, pastāvot iespējai, ka arī EK varētu vērsties pret tām dalībvalstīm, kuru minimālā alga nav adekvāta, aicina algu pārskatīt.

P.Leiškalns akcentē, ka būtiskākais jautājums ir par vidējo algu valstī. Nodokļu politika Latvijā veicina lētā darbaspēka ekonomiku, zemas pievienotās vērtības ekonomiku, kā rezultātā valstī ir zema vidējā alga un līdz ar to arī minimālā alga. LDDK ieskatā minimālajai darba algai jābūt atvasinātai ar skaidri noteiktiem kritērijiem no iepriekšējā gada vidējās algas valstī. Līdz ar to tā tiek pārskatīta regulāri bez politisko diskusiju ietekmes. Valsts ir pateikusi, kādā mērā tiek aktualizēts valsts amatpersonu un darbinieku atalgojums, ko šobrīd atalgo valsts. Tāpat valstij ir jāpasaka, ka līdzīgā veidā tiek aktualizēta minimālā alga. Latvijā darbojas diferencētais neapliekamais minimums, kas būtiski izmaina referenci starp vidējo neto algu valstī un neto minimālo darba algu, proti, pie vidējās algas valstī neapliekamā summa ir stipri samazināta, salīdzinot, kad pie minimālās darba algas piemēro pilnu neapliekamo minimumu.

M.Svirskis piekrīt LDDK viedoklim par minimālās darba algas pārskatīšanas regularitāti un tās līmeņa piesaisti ekonomiskajiem rādītājiem. Līdz šim minimālās darba algas izaugsme ir stagnējusi un krietni atpaliek no vidējās algas izmaiņām.

E.Baldzēns uzskata, ka minimālā darba alga ir jāpaaugstina obligāti, jau pagājušajā gadā LBAS uzturēja šo prasību.

P.Leiškalns uzsver, ka ar tik strauju minimālās darba algas lēcieni bezdarba riski noteikti pieaugs, īpaši reģionos.

V.Novikovs piekrīt, ka minimālo darba algu ir jāceļ, bet valstij arī jāveido tādi pasākumi, lai uzņēmēji spētu arī samaksāt šo algas līmeni, neaizietu pelēkajā ekonomikā.

SDA nolemj: informāciju pieņemt zināšanai.

3. jautājums

Nodarbinātība un bezdarbs ārkārtējās situācijas laikā, izaicinājumi un riski, kā arī atbalsta programmas uzņēmēju atbalstam darba vietu saglabāšanai

Ziņo: I.Lipskis un E.Pētersone

I.Lipskis informē, ka 2020.un 2021.gadā bija vērojams gan nodarbinātības līmeņa, gan nodarbināto skaita kritums vairākās saimniecības darbības nozarēs. Vairāk ietekmēja personas ar nepietiekamu izglītību un personas vecuma grupā virs 50 gadiem. Ir pieaudzis ilgstošo bezdarbnieku īpatsvars. Pieauga NVA apkalpoto cilvēku skaits. Tika attīstīti pakalpojumi, lai cilvēkiem apmācības būtu ērtāk apgūt un dotu iespēju ātrāk atgriezties darba tirgū (prasmju piedāvājuma dažādošana, digitālo prasmju apguves veicināšana). Turpmāk viena no prioritātēm būs, lai veicinātu personu ar invaliditāti iesaisti darba tirgū.

E.Pētersone, informē par pieciem galvenajiem atbalsta virzieniem – cilvēkkapitāls, inovācijas, biznesa vide eksportspējai, finanšu pieejamība un infrastruktūra –, kas iestrādāti Nacionālā industriālās politikas pamatnostādņēs 2021.-2027.gadam, par atbalsta finansējuma avotu un pieejamo apmēru.

Par jautājumu izsakās: L.Romele, E.Baldzēns, R.Pfeifere, I.Alliks, P.Leiškalns, A.Grīnfelde

L.Romele aicina atgriezties pie iepriekšējās bezdarbnieka pabalsta izmaksas kārtības – deviņu mēnešu izmaksas periods, kad bija lielāks izmaksas apjoms. Ja bezdarbniekam ir zems atalgojums, tad rezultātā izmaksājama bezdarbnieka pabalsta apmērs – būtiski zems.

E.Baldzēns informē par LBAS nodomu sniegt priekšlikumu LM un SDA par bezdarbnieka pabalsta izmaksas apmēra paaugstināšanu šobrīd esošo astoņu mēnešu pabalsta izmaksas periodā.

R.Pfeifere vērs uzmanību par ārkārtējās situācijas laikā novēroto bezdarba rādītāju atšķirību starp Baltijas valstīm (kaimiņvalstīs tas bijis augstāks), par veidu, kā ārkārtējā situācijā valstī tiek noteiktas sociālās garantijas. Rosina jautājumu par bezdarbnieka pabalsta izmaksas pagarināšanu un paaugstināšanu turpmāk iekļaut darba kārtībā.

I.Alliks informē par valdības puses gatavību iesaistīties diskusijā par bezdarbnieka pabalsta izmaksas pārskatīšanu. Pagaidām bezdarba līmenis nav pārāk augsts un atrašanās bezdarbā nav būtiski ilga, tāpēc nesaredz īpašu nepieciešamību mainīt uz iepriekšējo pabalsta izmaksas kārtību, kas bija spēkā līdz 2019.gada beigām.

SDA nolēmjs: informāciju pieņemt zināšanai.

4. jautājums

Valsts sociālās apdrošināšanas obligāto iemaksu administrēšanas un parādu piedziņas rezultāti 2021.gadā

Ziņo: S.Deksne un I.Kuciņa

Ziņotāji informē par valsts sociālās apdrošināšanas obligāto iemaksu ieņēmumu pieaugumu 2021.gadā, salīdzinot ar 2020.gadu, kad bija vērojams samazinājums. No 2020.gada nodokļu maksātājiem bija vērojami saimnieciskās darbības ierobežojumi valstī noteiktās ārkārtējās situācijas rezultātā. Vidējais nodarbināto atalgojums 2021.gadā pieaudzis par 10,6%, līdz ar ko arī vidējās valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas vienam nodarbinātajam pieaug. VID preventīvais darbs ar nodokļu maksātājiem turpinās, kā arī tematiskās pārbaudes un nodokļu auditi. 2021.gadā nav lielu izmaiņu attiecībā uz valsts sociālās apdrošināšanas obligāto iemaksu kopējo un aktuālo parādu, savukārt pieaudzis nodokļu termiņpagarinājumu apjoms.

A.Grīnfelde pozitīvi vērtē, ka tiek sniegta informācija par aplokšņu algu izmaksas pasākumu mazināšanu.

P.Leiškalns, atsaucoties uz ēnu ekonomikas pētījumu, vērtē, ka būtiska daļa no aplokšņu algām neienāk valsts budžetā. Latvijā ar diferencēto neapliekamo minimumu tiek veicināta aplokšņu algu un ēnu ekonomika. Aicina veidot tādu valsts nodokļu politiku, kas tomēr mazinātu ēnu ekonomiku.

SDA nolēmjs: informāciju pieņemt zināšanai.

5. jautājums

Par darba devēju tiesībām vienoties ar VID piešķirt valsts sociālās apdrošināšanas obligāto iemaksu samaksas termiņa pagarinājumu ietekmi uz darba ņēmējiem

A.Grīnfelde informē, ka valsts sociālās apdrošināšanas obligāto iemaksu atlikšanas gadījumā personai, aizejot pensijās, pensijas apmērs tiek nepamatoti samazināts. LBAS rosināja šo jautājumu skatīt SDA.

J.Salmiņa attiecībā uz nodokļu termiņa pagarinājumiem ir gan vispārējais regulējums, gan regulējums nepārvaramas varas gadījumā, gan Covid pandēmijas ietekmē ieviestais nodokļu nomaksas atlikšanas regulējums. Galvenais mērķis ir panākt, lai nodokļu maksātājam turpinās uzņēmējdarbība, lai nākotnē varētu atgūt atlikto nodokļu summu.

FM ar LM ir bijušas diskusijas vairākkārt, kur tika skatīti konkrēti gadījumi par noteiktiem uzņēmumiem. Ir bijuši atsevišķi gadījumi, kad VID secinājis negodprātīgu nodokļu maksātāju rīcību attiecībā uz termiņpagarinājumu izmantošanu.

Šobrīd darba ņēmējiem ir noteiktas tiesības pašiem samaksāt iztrūkstošās obligātās iemaksas un pēc laika, kad nodokļu maksātājs sociālās iemaksas būs nomaksājis, tās atgūt atpakaļ. Ar noteiktu regularitāti tiek pārrēķināts piešķirtais vecuma pensijas apmērs un kompensēts iztrūkstošā pensijas daļa, kādai tai bija jābūt pensionējoties. Šāds regulējums ir bijis jau zināmu laiku, lai gan krīzes laikā nodokļu termiņa pagarinājumi pieauga

A.Dreimane norāda, ka persona pati var samaksāt obligāto iemaksu likmes daļu, kas noteikta pensiju apdrošināšanai. Brīdī, kad darba devējs nomaksā obligāto iemaksu parādu, VSAA informē šo personu un pārskaita tam neizmaksāto pensijas daļu. Gadījumu, kad persona pati samaksā nenomaksāto obligāto iemaksu daļu, nav daudz, ko var skaidrot ar pensijai nepieciešamā stāža uzrādīšanu un paaugstināšanu. Ietekme uz personas individuālo pensijas apmēru nav būtiska. LM ir apņēmusies iesniegt Ministru kabinetā informatīvo ziņojumu, piedāvājot vairākus risinājuma variantus.

P.Leiškalns uzsver, ka būtiskākais ir sākuma kapitāla noteikšanai nepieciešamie 30 gadi un kvalificēšanās stāžs minimālajai pensijai. Darba ņēmējam nevajadzētu ciest, tādēļ, ka starp valsti un darba devēju iestājas saistības par nodokļu pagarinājumu.

I.Alliks norāda, ka obligātās iemaksas ir duāla rakstura maksājums. LM informatīvajā ziņojumā piedāvās risinājumus, no kā valdībai būs jāvērtē, vai mainīt līdzšinējo kārtību. Jautājums arī ir ticis vērtēts Satversmes tiesā un atzīts, ka nav pretējs Satversmei.

V.Novikovs vērš uzmanību, ka šobrīd esošā kārtība ir jāpārskata. Iespējams arī darba devējs varētu iemaksāt iztrūkstošās obligātās iemaksas par darbinieku, kas pensionēja, vienlaicīgi saglabājot uzņēmuma darbību un nepārkāpjot darbinieka sociālās tiesības.

SDA nolēmjs: informāciju pieņemt zināšanai.

Sanāksmi slēdz plkst.13:15.

Pielikumā:

- 1) prezentācija „Minimālā mēneša darba alga”;
- 2) prezentācija „Nodarbināto un bezdarbnieku skaita izmaiņas ārkārtējās situācijas laikā”;
- 3) prezentācija „Atbalsta programmas”;
- 4) prezentācija „Valsts sociālās apdrošināšanas obligāto iemaksu ieņēmumi”;
- 5) prezentācija „Valsts sociālās apdrošināšanas obligāto iemaksu administrēšanas pasākumi un parādi 2021.gadā”.

Sanāksmes vadītājs:

A.Grīnfelde

Sanāksmes protokolētājs:

K.Zirnīte